

експертизи при Міністерстві юстиції України, к.т.н., с.н.с. Шаблею О.М. та завідувачем відділу досліджень об'єктів інформаційних технологій, Заслуженим юристом України Тимко Є.В.

Отже, створення та творча діяльність неформального творчого колективу науковців та практичних працівників, які працюють у різних навчальних закладах та експертних установах України, своєчасно забезпечило експертні підрозділи нашої країни необхідним експертним інструментарієм, якість якого значно перевищує всі відомі світові аналоги.

Володимир Юсупов*
Андрій Саковський**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОЖЕЖІ

З 24 лютого 2022 року внаслідок військової агресії росії проти України, в нашій державі було захоплено, пошкоджено або знищено багато промислових підприємств, техніки, об'єктів житлового фонду, державного та приватного майна громадян. 20 березня 2022 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Відповідно, зацікавленим особам слід збирати докази спричинення збитків, які надалі знадобляться – акти про руйнування майна, складені Державною службою з надзвичайних ситуацій та органами місцевої влади; фото- і відеофіксація майна до і після події; показання очевидців, в яких описано обставини пошкодження та їх характер; витяги з Єдиного реєстру досудових розслідувань та ін.

В умовах воєнного стану та запровадження механізмів фіксації та можливості відшкодування збитків, спричинених громадянам України війною, актуальним вбачається розгляд окремих (основних) положень слідчого огляду, зокрема огляду місця знаходження згорілих внаслідок військових дій об'єктів.

Відповідно до конкретної ситуації, огляд місця пожежі проводиться слідчо-оперативною групою Національної поліції України. Правовою підставою проведення цієї слідчої (розшукової) дії є ч. 3 ст. 214 і 237 Кримінального процесуального кодексу України. Такий огляд рекомендується проводитися з обов'язковою участю спеціаліста-пожежотехніка та, за можливості, інших спеціалістів.

Проведення огляду місця пожежі прямо пов'язане з ризиком для життя і здоров'я осіб, які проводять дану слідчу (розшукову) дію. Під час огляду місця пожежі необхідно дотримуватися заходів безпеки.

Учасникам огляду місця пожежі необхідно мати в наявності наступні предмети: каска, спеціальне вогнетривке взуття (чоботи), рукавички, респіратор.

Слід зважати на небезпеку руйнування палаючих конструкцій будівель, споруд та заподіяння шкоди здоров'ю осіб, що перебувають поблизу. У першу чергу необхідно оточити і захистити місце події спеціальною огорожувальною стрічкою. У випадках огляду місця події великих пожеж – доцільно виставляти пости з поліцейських.

Огляд промислового електрообладнання та електроустановок, що знаходяться в експлуатації і під напругою понад 1000 В (розподільні щити, підстанції тощо), проводити лише із залученням спеціалістів, що мають відповідні допуски.

Загальними завданнями огляду місця пожежі є:

вивчення і фіксація обстановки місця пожежі, а також ознак, які вказують на місце розташування осередку пожежі;

виявлення, фіксація і вилучення слідів правопорушення і злочинця;

* Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

** Директор навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент.

отримання вихідних даних для проведення подальших слідчих (розшукових) дій та проведення оперативно-розшукових заходів.

У методиці огляду місця пожежі суттєве значення мають особливості проведення загального і детального огляду та фіксація результатів слідчої (розшукової) дії на заключному етапі.

При загальному огляді відбувається послідовне просування до осередку пожежі: «від периферії до центру» або «по спіралі». Допускається пересування у зворотному напрямку – від найбільш пошкоджених ділянок до периферії. За будь-якої схеми огляду рекомендується зважати на орієнтовні значення теплового впливу на матеріали і конструкції з урахуванням його непрямих ознак.

Попередньо визначається осередок пожежі.

Конструкції, стан яких викликає побоювання через можливість їх зруйнування і загрозу життю людей, мають бути зафіксовані за допомогою фото- і відеозйомки, після чого їх потрібно завалити з дотриманням заходів безпеки.

За результатами статичного огляду складаються первинні графічні матеріали, у яких фіксується характерна обстановка. Ознаки спрямованості горіння і видимі осередкові ознаки фіксуються за допомогою фото- і відеозйомки.

Детальний огляд місця пожежі. Цей етап огляду передбачає активний пошук, виявлення та фіксацію характерних ознак, слідів і речових доказів, які вказують на осередок пожежі, ознаки спрямованості поширення горіння та безпосередню (технічну) причину його виникнення.

Під час детального огляду розкривають і розбирають конструкції, які заважають більш прискіпливому пошуку доказових фактів; видаляють залишки пошкоджених матеріалів, майна, пожежного сміття; пересувають окремі предмети і обладнання.

Використання непрямих ознак теплового впливу під час пожежі на матеріали і конструкції дозволяє орієнтовно визначити значення температур, які викликали зміну їх стану по висоті та в плані приміщення

Заключний етап огляду місця пожежі. Цей етап огляду включає в себе вилучення проб матеріалів і речових доказів, а також процесуальне оформлення результатів дослідження пожежі. Відбувається уточнення отриманих результатів з урахуванням висновків кваліфікованих спеціалістів різних профілів, які за необхідності залучалися до цільового огляду окремих ділянок пожежі, а також даних гідрометеослужби.

За результатами дослідження складається протокол огляду місця пожежі, вносяться остаточні корективи до планів, схем і креслень з позначенням на них форм та розмірів зон горіння, теплового впливу і задимлення.

Отже, вдало проведений огляд місця пожежі надає можливість правильно визначити причину загорання, осередок пожежі, його динаміку, а також дозволить на початковому етапі розслідування висунути обґрунтовані версії про обставини події пожежі, що досліджується. Протокол огляду місця події, витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань (або постанова про початок досудового розслідування) та інші матеріали кримінального провадження послуговують надійною доказовою базою для визначення і відшкодування збитків, завданих внаслідок військових дій власнику згорілого об'єкту.

Сергій Яковчук*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ЗА ОЗНАКАМИ ЗОВНІШНОСТІ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ СЕРІЙНИХ ВБИВСТВ

На сьогодні однією із суттєвих проблем ототожнення загиблих за ознаками зовнішності під час розслідування серійних вбивств є проведення впізнання трупу,

* Доцент кафедри вогневої підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.